

ФІЗИЧНА ОСВІТА І СПОРТ

УДК 796.8.071

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.14976998>

Роль зіркових спортсменів у реалізації концепції «Спорт заради розвитку та миру»: сучасні тенденції та виклики

Цибанюк Олександра Олександрівна

доктор педагогічних наук, доцент кафедри теорії та методики фізичного виховання і спорту, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, вул. Коцюбинського, 2, м. Чернівці, 58000, Україна
<https://orcid.org/0000-0001-5367-5747>

Ніколайчук Ольга Петрівна

викладач кафедри теорії та методики фізичного виховання і спорту, заслужений майстер спорту України, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, вул. Коцюбинського, 2, м. Чернівці, 58000, Україна,
<https://orcid.org/0000-0002-4416-3958>

Прийнято: 23.09.2024 | Опубліковано: 14.10.2024

***Анотація. Мета.** Дослідження спрямоване на визначення ролі зіркових спортсменів у реалізації концепції «Спорт заради розвитку та миру» (SDP) та аналіз їхньої діяльності як амбасадорів соціальних ініціатив. Зокрема, досліджено участь професійних спортсменів у міжнародних програмах розвитку та їхній вплив на суспільні зміни. **Результати.** Аналіз історичних та*

ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ: НАУКОВІ ЗАПИСКИ

сучасних прикладів свідчить, що залучення спортсменів до SDP-ініціатив є ефективним інструментом для досягнення соціальних цілей. Досліджено, що такі спортсмени, як Б. Д. Кінг і Мухаммед Алі, ще у XX столітті використовували свою популярність для підтримки суспільних змін. Сучасні ж амбасадори SDP залучені до міжнародних неурядових організацій (Right To Play, Light for the World), агенції ООН (UNICEF, UNHCR, UNAIDS) та урядових установ (GIZ). Наприклад, Right To Play, заснована олімпійцем Й.О. Косом, реалізує соціальні ініціативи в 15 країнах, працюючи з 230 спортсменами-послами, серед яких Е. Фелікс, С. Мане та П. Сіакам. Кількісний аналіз підтверджує активне залучення спортсменів до SDP-ініціатив: з 917 міжнародних організацій, що працюють у сфері спорту для розвитку, 62 (11,2%) співпрацюють із видатними спортсменами. Досліджено рівень їхнього залучення: 33,9% організацій мають одного амбасадора, 35,5% працюють із 2-5 послами, 19,4% – із 6-14, а 11,3% залучають понад 30 спортсменів. **Висновки.** Популярність і впізнаваність спортсменів сприяє підвищенню обізнаності про SDP-ініціативи, допомагає залучати фінансування та зміцнювати довіру громадськості. Водночас їхня ефективність як амбасадорів залежить від рівня автентичності, глибини розуміння теми розвитку та стабільності їхнього іміджу. Дослідження також виявило виклики, пов'язані з нестабільністю списку партнерів, політичними ризиками та питаннями корпоративної етики. Конкуренція з іншими гуманітарними проєктами (освіта, охорона здоров'я, боротьба з голодом) також є значним фактором, що впливає на рівень уваги до SDP. Таким чином, хоча спортсмени відіграють важливу роль у соціальних ініціативах, їхня залученість має бути стратегічно обґрунтованою та ґрунтуватися на довготривалих партнерствах.

Ключові слова: спорт заради розвитку, спортсмени-амбасадори, Цілі сталого розвитку, соціальні ініціативи, гуманітарні проєкти.

The Role of Star Athletes in Implementing the "Sport for Development and Peace" Concept: Current Trends and Challenges

Oleksandra Tsybanyuk

Doctor of Pedagogical Science, Assoc. Prof., department of theory and methodology of Physical Education and sport, Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University, 2 Kotsiubynsky Street, Chernivtsi, 58000, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0001-5367-5747>

Olha Nikolaychuk

Senior Lecturer at the Department of Theory and Methods of Physical Education and Sports, Honored Master of Sports of Ukraine, Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University, 2 Kotsiubynsky Street, Chernivtsi, 58000, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0002-4416-3958>

Abstract. Objective. *This study aims to determine the role of star athletes in implementing the concept of "Sport for Development and Peace" (SDP) and analyze their activities as ambassadors of social initiatives. In particular, the research examines the participation of professional athletes in international development programs and their impact on social change. Results.* *The analysis of historical and contemporary examples demonstrates that engaging athletes in SDP initiatives is an effective tool for achieving social goals. The study highlights that athletes such as B. D. King and Muhammad Ali used their popularity for social change as early as the 20th century. Modern SDP ambassadors are involved in international non-governmental organizations (Right To Play, Light for the World), UN agencies (UNICEF, UNHCR, UNAIDS), and government institutions (GIZ). For example, Right To Play, founded by Olympic champion J. O. Koss, implements social initiatives in 15*

countries and collaborates with 230 athlete ambassadors, including E. Felix, S. Mané, and P. Siakam. A quantitative analysis confirms the active involvement of athletes in SDP initiatives: out of 917 international organizations operating in the field of sport for development, 62 (11.2%) cooperate with renowned athletes. The study examines their level of involvement: 33.9% of organizations have one ambassador, 35.5% work with 2-5 ambassadors, 19.4% with 6-14, and 11.3% engage more than 30 athletes.

Conclusions. *The popularity and recognition of athletes contribute to raising awareness of SDP initiatives, attracting funding, and strengthening public trust. At the same time, their effectiveness as ambassadors depends on authenticity, depth of understanding of development issues, and the stability of their image. The study also identifies challenges related to the instability of partnership lists, political risks, and corporate ethics concerns. Competition with other humanitarian projects (education, healthcare, and hunger relief) is also a significant factor affecting attention to SDP. Thus, while athletes play a crucial role in social initiatives, their involvement should be strategically justified and based on long-term partnerships.*

Keywords: *sport for development, athlete ambassadors, Sustainable Development Goals, social initiatives, humanitarian projects.*

Постановка проблеми. Спорт та інші форми фізичної активності цілеспрямовано використовувалися для досягнення соціальних цілей розвитку, а також як інструмент у миротворчих ініціативах. Концепція «Спорт заради розвитку та миру» (SDP) означає «цілеспрямоване використання спорту, фізичної активності та ігор для досягнення Цілей сталого розвитку і миру. Відомі професійні та зіркові спортсмени – «Star athlete» беруть участь у соціальних ініціативах у ролі зразків для наслідування як у довгострокових амбасадорських програмах, так і в короткострокових проєктах [2].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Спорт є потужним інструментом для досягнення Цілей сталого розвитку (Sustainable Development Goals, SDGs), оскільки сприяє соціальній інтеграції, здоровому способу життя, гендерній рівності, освіті та економічному зростанню. Він не лише допомагає зміцнювати фізичне та ментальне здоров'я, а й відіграє ключову роль у розбудові мирних суспільств, подоланні нерівності та залученні молоді до активного громадянського життя.

Спорт і Цілі сталого розвитку пов'язані через такі аспекти: здоров'я і добробут (ціль 3) – фізична активність знижує ризик хронічних захворювань і сприяє психічному здоров'ю; якісна освіта (ціль 4) – спортивні програми мотивують дітей та молодь до навчання, формують навички лідерства і командної роботи; гендерна рівність (ціль 5) – спорт допомагає руйнувати гендерні стереотипи та забезпечувати рівні можливості для жінок і дівчат; мир, справедливість та ефективні інститути (ціль 16) – спорт сприяє соціальній згуртованості, вирішенню конфліктів і побудові толерантного суспільства. Крім того, партнерство заради стійкого розвитку (ціль 17) – міжнародні спортивні ініціативи об'єднують державні, приватні та громадські організації для спільного вирішення глобальних проблем.

Потребує уваги низка комплексних академічних видання, які досліджують ключові аспекти міжнародного розвитку, зокрема основні теоретичні підходи до розвитку, роль різних учасників «Actors» (державних та недержавних організацій, міжнародних фінансових інституцій, громадянського суспільства, приватного сектору, амбасадорів тощо); висвітлюють актуальні проблеми у сфері глобального розвитку. Однією із основних тем, навколо яких структуровані видання, визначаємо актуальні виклики та проблеми – бідність, нерівність, екологічна стійкість, глобальне управління, гуманітарні кризи та гендерні питання у розвитку. Так, спорт визнаний не лише розвагою, а й дієвим

механізмом сталого розвитку, що об'єднує різні сектори суспільства та сприяє досягненню глобальних цілей [8, р. 4-6]

Питання стратегії та партнерства у напрямі сталого розвитку під час кризи (малось на увазі період пандемії Covid-19 та пост пандемійний час) зацікавили Ш. Макдіармід та С. Дарлімпл. Ключовою частиною дослідження став аналіз співпраці з урядами та неурядовими спільнотами, визначення її впливу на їх здатність підтримувати розвиток під час криз. Наголошено на врахуванні національних пріоритетів та створення систем, необхідних для забезпечення основних функцій надання послуг (наприклад, охорона здоров'я, освіта, санітарія та соціальний захист). У цьому дослідженні досліджується, як суб'єкти розвитку співпрацюють з урядами в постраждалих від кризи країнах, особливо щодо підтримки на рівні політики, розподілу ресурсів і надання послуг для населення, яке постраждало від кризи [9].

J. Dlouha et al. наголосили, що незважаючи на ратифікації Цілей сталого розвитку всіма державами-членами ООН (2015 р.) та відповідній стратегічній національній та регіональній роботі, їх загальні принципи, не можуть застосовуватися універсально. Сталий розвиток (СР) залежить від контексту, і його реалізація залежить від унікальних умов у певному місці чи регіоні та ініціативи місцевого населення. Саме тому важливим є презентація на місцевому рівні, залученні локальних, регіональних установ та осіб, що мають довіру та популярність [5].

Результати досліджень D. Brockington довели, що залучені до амбасадорської ініціативи спортсмени повинні бути популярними не лише на міжнародному, а й на місцевому рівні; бути щоб бути справжніми прихильниками даної концепції, реальними учасниками заходів, програм, проєктів [3, 88-108]. Крім того, доведено, що авторитетність є саме тим

фактором, який досить вразливий, адже увага медіа може впливати на репутацію, як позитивно так і негативно [7, р. 69-85; 14, р. 362-385].

Ще один варіант спортивного амбасадорства, де крім загально прийнятих цілей проголошується просування унікальних за природними, культурними особливостями регіонів, підвищуючи обізнаність та інформуючи світову спільноту про безпечний, чистий та привабливий напрямок для відвідування, наприклад Гуаму як острова з неперевершеною природною красою тощо представлений програмою культурного та спортивного представництва (2022 р.). Однією із специфічних цілей даної програми називаємо акцент визнання бренду Гуаму, створення можливостей підвищити якість життя для місцевої громади та вплив спортивних та культурних заходів на міжнародне визнання [6].

М. Bardocz-Bencsik et al., використавши концепцію «знаменитості розвитку» («development celebrity») та простору «зірковість/бідність» (простір «зірковості» (успіху, впливу) та «бідності» (соціальної вразливості, відсталості) у розвитку – місця, де взаємодіють бідність і гламур, гуманітарна допомога та комерційний інтерес) формується через матеріальні символи автентичності, які відіграють ключову роль у глобальних процесах розвитку) виділили п'ять основних тем для здійсненого опитування спортивних «селебреті». Серед них: «достовірність, автентичність та експертиза як ключові характеристики знаменитостей розвитку»; потенційна можливість відомих спортсменів бути почутими; «матеріальна автентичність» (використання відомих, фактичних матеріалізованих речей: зображення зіркових благодійників, руїни, традиційних символів бідності для легітимізації допомоги чи залучення інвестицій); взаємовідносини між репутацією амбасадорів та їхньої організації; постать відомого спортсмена як зразок для наслідування.

Такий підхід, на думку авторів часто спостерігається у благодійних кампаніях, де зіркові постаті (спортсмени, актори) стають «обличчям» соціальної проблеми [2].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Хоча науковий інтерес до теми зростає, залишається потреба в подальших дослідженнях, які б аналізували ефективність спортсменів-амбасадорів та їхній вплив на вирішення різних соціокультурних аспектів. У цьому контексті дана стаття розширює наявні знання, пропонуючи кількісний та якісний аналіз залучення спортсменів до SDP-ініціатив, а також висвітлюючи ключові виклики та перспективи їхньої участі в міжнародних соціальних програмах.

Формулювання цілей статті. Метою дослідження визначено виокремлення ролі зіркових спортсменів у реалізації концепції «Спорт заради розвитку та миру» як амбасадорів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Вже у ХХ ст. спортсмени не лише досягали спортивних успіхів, але й активно долучалися до соціальних ініціатив. Такі особистості, як Б. Д. Кінг та Мухаммед Алі, використовували свою популярність для підтримки соціальних змін. Однак у сучасному світі амбасадори спорту заради розвитку відрізняються від своїх попередників у мотивації, рівні залучення до інституцій та засобах комунікації.

Аналіз сучасних джерел дозволяє констатувати, що велика кількість неурядових організацій реалізують концепцію спорту заради розвитку та миру», зокрема залучаючи до співпраці видатних спортсменів. Така взаємодія приносить обом сторонам певні переваги: спортсмени можуть покращити свій імідж, а організації – підвищити вплив своїх ініціатив. Наприклад, «Right To Play», міжнародна некомерційна організація, заснована олімпійцем Й.О. Косс (2000 р.), місія якої визначена «захищати, навчати та надавати дітям сили долати труднощі за допомогою сили гри» [11]. Робота «Right To Play» пов’язана з

Цілями сталого розвитку ООН й зосереджена на чотирьох сферах: якісна освіта, здоров'я та благополуччя дітей, розширення прав і можливостей дівчат та, безпосередньо, захист дітей. Організація зі штаб-квартирою в м. Торонто, Канада, реалізує програми в 15 країнах Африки, Азії, Близького Сходу та має національні представництва в Канаді, Німеччині, Норвегії, Нідерландах, Швейцарії, Великобританії та Сполучених Штатах. Організація активно співпрацює з відомими спортсменами, мотивуючись тим, що вони «знають із власного досвіду, який позитивний вплив має спорт і гра» [12].

Посли «Right To Play» поширюють обізнаність, дарують надію та надихають мільйони прихильників і дітей розвиватись. До визначних послів належать Е. Фелікс (легка атлетка), Н. Редмонд (американський футбол), С. Мане (футбол) П. Сіакам (баскетбол). Всього до цієї соціальної ініціативи долучилось близько 230 відомих спортсменів, команд з різних видів спорту, коментаторів спортивних подій, модераторів тощо. Зокрема, серед них У. Дізіл, Т. Крістіансен, Т. Йохауг, Т. Бьо, С. Солемдаль, П. Квітова, М. Хінгіс, А.Л. Свіндал [там само].

Сьогодні видатні спортсмени співпрацюють із різними організаціями, що реалізують різні концептуальні проєкти, зокрема:

- міжнародні агенції розвитку: UNAIDS, UNICEF, UNHCR;
- урядові організації: GIZ (Німеччина);
- некомерційні спілки: Right To Play;
- не спортивні організації: Light for the World тощо [там само].

Об'єднана програма ООН з ВІЛ/СНІД (UNAIDS), яка є провідною організацією у боротьбі зі СНІДом, співпрацює з 25 послами доброї волі (Goodwill ambassador), серед яких троє – відомі спортсмени: Myung-Bo Hong, Ratu Nailatikau, Gervinho [15].

ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ: НАУКОВІ ЗАПИСКИ

Дитячий фонд ООН (ЮНІСЕФ) працює з понад 400 міжнародними, регіональними та національними послами доброї волі, 80 з яких спортсмени. Прикладом є активна участь в діяльності фонду Л. Мессі та Д. Бекхема [16].

Агентство ООН у справах біженців (UNHCR) співпрацює з 22 послами доброї волі та 20 видатними прихильниками, серед яких троє – спортсмени. [13]. Прикладом «подвійної» експертизи стала олімпійська плавчиня Ю. Мардіні, яка сама колись була біженкою, а нині є амбасадоркою доброї волі UNHCR. Ю. Мардіні втекла від війни в Сирії у 2015 р. використовуючи свої навички плавання для порятунку життів інших біженців на шляху до Європи. Вона була частиною першої олімпійської команди біженців у 2016 році в Ріо-де-Жанейро та працює з UNHCR з 2017 р. [17].

GIZ (Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH) **Німецьке товариство міжнародного співробітництва**, що надає послуги у сфері міжнародного співробітництва у сфері розвитку. Портфолію компанії в 2016 р. перевищувало 2,4 мільярда євро, а за підсумками 2018 р. у 120 країнах працювало 20726 співробітників. Агентство представляють чотири відомі спортсмени, послы доброї волі: Х. Гебрселассіє, Б. Хайдемманн, Н. Кесслер та Н. Кюнцер [1].

Light for the World – це міжнародна організація, що займається питаннями інвалідності та розвитку. Двоє членів міжнародної ради послів цієї організації є світовими зірками легкої атлетики: Х. Гебрселассіє – дворазовий олімпійський чемпіон, Г. Ваньойке – чемпіон Паралімпійських ігор [10].

Звернемося до кількісного аналізу поширеності залучення відомих спортсменів у різноманітних проєктах, програмах та ініціативах концепції «Спорт заради розвитку та миру». За данимим відповідної міжнародної платформи (IPSD, sportanddev.org) у 2018 р. в базі даних IPSD було зареєстровано 975 організацій, з яких для подальшого розгляду було відібрано

917. 30 профілів виявилися дублюючими, а 28 були не інформативними. Задля визначення чи використовує організація елітних спортсменів як послів, розглянуто офіційні вебсайти організацій або сторінки у соціальних мережах: 220 організацій не мали чинного вебсайту або сторінки у Facebook. Отже, з 697 організацій, 62 (11,2%) використовують відомих спортсменів як послів. Розподіл організацій за кількістю спортсменів-послів, здійснений М. Bardocz-Bencsik et al., засвідчив, що 21 організація (з яких три були засновані та названі на честь спортсменів) мають одного посла (33,9%). 22 організації працюють з 2-5 спортсменами-послами (35,5%), 12 організацій мають 6-14 послів (19,4%). А 7 організацій співпрацюють з 30 і більше спортсменами-послами (11,3%), з яких 4 організації працюють з 80 і більше спортсменами (6,5%) здоров'я [2, р. 6].

А інформація, що надав вебресурс про благодійність знаменитостей «Look to the Stars» [4] засвідчила, що 4340 знаменитостей, підтримують благодійні ініціативи. 523 з них – спортсмени (12,1%), 87 спортсменів безпосередньо співпрацюють із SDP-проектами (2%). Ці дані вказують на те, що хоча спортсменів залучають до SDP-ініціатив, вони також конкурують з іншими гуманітарними проектами, такими як боротьба з голодом, освітні програми та охорона здоров'я [там само].

Висновки. Популярність і авторитетність спортсменів роблять їх цінними амбасадорами SDP-ініціатив. Однак їхній успіх у цій ролі залежить від популярності серед місцевих громад, щирого розуміння SDP та здатності підтримувати позитивний імідж. Підхід до залучення зірок у розвиток, зокрема високопрофільних спортсменів, базується на ряді концептуальних положень, зокрема поняттях «знаменитості розвитку» та «простір зірка/бідність». Ці концепції дозволяють зрозуміти, як спортсмени можуть зміцнювати довіру, привертати медійну увагу та впливати на збір коштів для ініціатив SDP. Однак успіх у цій ролі залежить від автентичності, професіоналізму та глибокого

розуміння теми розвитку з боку спортсменів, що має критичне значення для досягнення позитивного впливу в галузі розвитку. Спортсмени конкурують із іншими гуманітарними ініціативами (боротьба з голодом, освіта, охорона здоров'я) за увагу донорів та спонсорів. Таким чином, спортсмени відіграють важливу роль у концепції «Спорт заради розвитку та миру», проте їх залученість залежить від мотивації, стратегій організацій та загального конкурентного середовища серед благодійних ініціатив.

Список використаних джерел

1. About GIZ. URL: giz.de/en/html/index.html (дата зверення: 18.09.2024)
2. Bardocz-Bencsik M., Begović M., Dóczy T. Star athlete ambassadors of sport for development and peace. Sportanddev.org. July 2019. 12 (3) URL: <https://www.sportanddev.org/research-and-learning/resource-library> (дата зверення: 26.08.2024)
3. Brockington D. The production and construction of celebrity advocacy in international development. *Third World Quarterly*. 2014. 35 (1), 88-108.
4. Celebrity Charity News, Events, Organizations & Causes. URL: <http://www.looktothestars.org/> (дата зверення: 18.08.2024)
5. Dlouha J., Vavra J., Pospíšilová M., Dvořakova Liskova Z. Role of Actors in the Processes of Sustainable Development at Local Level—Experiences From the Czech Republic. *Front. Sustain.* 07 July 2022. Vol. 3. 2022. URL: <https://doi.org/10.3389/frsus.2022.888406> (дата зверення: 20.08.2024)
6. FY 2022 Sports & Cultural Ambassador Program Grants-in-Aid Information Packet. URL: https://www.guamvisitorsbureau.com/sites/default/files/fy2022_cultural_and_sports_ambassador_program.pdf (дата зверення: 26.08.2024)

7. Goodman M. K., Barnes C. 2011. Star/poverty space: the making of the development celebrity. *Celebrity Studies*, 2 (1), 69-85. DOI: 10.1080/19392397.2011.544164 URL: https://www.academia.edu/1486543/Star_poverty_space_The_making_of_the_development_celebrity (дата зверення: 26.08.2024)
8. Haslam P.A., Schafer J. Introduction to International Development: Approaches, Actors, and Issues. Editions published in 2009, 2012, 2017, 2021. URL: file:///C:/Users/%D0%90/Downloads/Haslametal20179780199018901_academia.pdf (дата зверення: 26.08.2024)
9. MacDiarmid Ch., Dalrymple S. Framing country-based research on how actors can meet livelihood, recovery and development needs of vulnerable people during crises such as Covid-19. URL: <https://devinit.github.io/resources/how-can-development-actors-meet-longer-term-needs-in-crises/> (дата зверення: 06.09.2024)
10. Our Goal & Mission. URL: <https://www.light-for-the-world.org/about-us/our-goal-and-mission/> (дата зверення: 18.09.2024)
11. Our Mission. URL: <https://righttoplay.com/en/about-us/> (дата зверення: 26.08.2024)
12. Play Ambassadors. URL: <https://righttoplay.com/en/ambassadors/> (дата зверення: 26.08.2024)
13. Sport partners. URL: <http://www.unhcr.org/prominent-supporters.html> (дата зверення: 18.09.2024)
14. Thrall T. A., Lollo-Fakhreddine J., Berent J., Donnelly L., Herrin W., Paquette Z., Wenglinski R., Wyatt A. Star Power: Celebrity Advocacy and the Evolution of the Public Sphere. *The International Journal of Press/Politics*, 2008. 13 (4), 362-385.
15. UNAIDS Goodwill Ambassadors. URL: <http://www.unaids.org/en/aboutunaids/unaidsembassadors> (дата зверення: 26.08.2024)

ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ:
НАУКОВІ ЗАПИСКИ

16. UNICEF Goodwill Ambassadors. Shining a spotlight on the needs and aspirations of the world's children. URL: https://www.unicef.org/people/people_ambassadors.html (дата зверення: 26.08.2024)

17. Yusra Mardini. URL: <https://www.unhcr.org//yusra-mardini.html> (дата зверення: 18.09.2024)